

צפונות אנוש בשיחת ברוידס עם עגנון טרם מותו

Author(s): אברהם ברוידס and בלפור חקק

Source:

Moznaim /

מאזנים

Vol. No. 2/3, pp. 56-57, (א), כסלו תשע"א

Published by: Hebrew Writers Association in Israel

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/23968655>

Accessed: 10-05-2018 12:07 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Hebrew Writers Association in Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Moznaim / מאזנים*.

JSTOR

<http://www.jstor.org>

צפונות אנוש בשיחת ברוידס עם עגנון טרם מותו

בגיליון "מאזנים", כסלו תשל"ט-דצמבר 1978, כותב אברהם ברוידס זיכרונות עצובים על ימיו האחרונים של עגנון, והוא מטעים אותנו מן התהילה של זוכה פרס נובל (1966), ומן השקיעה שלו בימיו האחרונים סמוך למותו (1970). כך חולפת תהילת העולם! מכיוון שהגיליון העכשווי של "מאזנים" עוסק באתיקה, נעלה את הסוגייה של יחסי היוצר ומתרגמיו, מידת ההערכה אל המתרגם או ההתנגדות לו, שיש בה גם סוג של כפיות טובה. עגנון היה יוצר, שלשון משופעת ארמזים מן המקורות היהודיים, ולא פעם נקט בסיפוריו לשון יראים, שהיא מיוחדת במינה. מובנת תחושתו שהמתרגמים לא מעבירים את רוח שפתו. עגנון אומר לברוידס: "לא שבעתי נחת ממתרגמי הלועזיים". רבים אכן תהו בשעתו, בעת הענקת הפרס לעגנון, איך הצליחו שופטי הפרס לעמוד על סגולותיו של עגנון דרך תרגום לשפה זרה. גם עגנון מגלה יחס דו־ערכי למתרגמיו, ואומר לברוידס: "אינני נואש. מכל תרגום נשאר משהו". עולה גם הסוגייה של כבוד לאדם נכבד, כשהוא הופך לנטל סיעודי. האחות מבקשת מברוידס להאכיל את עגנון המשותק. תגובתו: "עניתי כי מצווה זו אינה רוצה ליטול לעצמי". איננו יכולים לדון אדם במצב כה רגיש, אך האתיקה האנושית אכן מורכבת היא, ומי יבין צפונות אנוש.

ברוידס היה עשרות שנים מזכיר "אגודת הסופרים העברים", ולכן זוהה כמי שמחובר תמיד עם שירה מגויסת. תיקון לדמותו עשתה החוקרת פרופ' נורית גוברין (קריאת הדורות, כרך א', הוצאת גוונים 2002), וכן פרופ' אבידב ליפסקר בספרו "לעמל יולד", 2000, גיליון "מאזנים", כרך מ"ח, כסלו תשל"ט-דצמבר 1978.

בלפור חקק

אברהם ברוידס

שמואל יוסף עגנון

עשוי לשקף את המקור בדיוק. הוא הדין גם לגבי דברי, שתורגמו לשפה זרה. לא שבעתי נחת ממתרגמי הלועזיים."

אמרתי לעגנון: שמעתי פעם מפי ביאליק, תרגום נטול־טעם למה הוא דומה? לנשיקה, אשר לשון אינה נוגעת בלשון ושפה בשפה. הנשיקה כנתונה מבעד למספחת. השיב: "ביאליק צדק. תרגום מחייב דבקות־אמת בין היוצר המקורי למתרגמו ואם סגולה זו חסרה, העיקר חסר והתרגום פגום, הסיפוק ממנו והלאה."

עם זאת סיים עגנון: "אינני נואש. מכל תרגום נשאר משהו. כל העולם מתורגם וכל מה שאנו יודעים זה תרגום של תרגום."

עגנון מפליג בשבחי ירושלים

פעם, באייר תשכ"א, בהיותי בירושלים, סרתי אל שמואל יוסף עגנון. בשיחה השמיעני דברי תרעומת

טבת תשכ"ז*

"כאשר שוחחתי עם הארכיגמון השוודי, נתגלגלו הדברים לשיחה על אקטואליות. סיפרתי לו מעשה בארמון ישן העומד על תלו מאתיים שנה, ובארמון תלוי שעון, שעמד מלכת ושמחוגיו מראים את השעה שלוש. שעון זה הוא אקטואלי שתי פעמים במעת־לעת, כשמגיעה השעה שלוש. אני אינני רוצה להיות אקטואלי ופוחד לעורר סנסאציה."

*

על שאלתי באיזו מידה מסוגל תרגום לשקף את המקור? ענה: "אשה יפה רואים דרך כל הצעיפים ולאשה מכוערת גם פנים גלויים לא יועילו. אשרי מי שזוכה לקרוא ספר במקורו ושום תרגום אינו

• תוספת לרשימות בספרי "פגישות ודברים", הוצאת מסדה, 1976, ע' 226-232.

על הרעש שמקיימים האוטובוסים החולפים ליד דירתו בשכונת תלפיות, שבה התגורר. עם זאת השמיע שבחים על עיר מושבו ומעלותיה.

בתו אמונה ירון כללה בספרו "פתחי ספרים", עמ' 136, את השבחים שהפליג בהם: "הקדוש ברוך הוא השכין בעיר את כל האקלימים שבעולם, מפני שגלוי וידוע היה לפניו, שעתידה ירושלים ליחרב וישראל לגלות מארצו ולהיטלטל לכל המקומות שבעולם ועתידים הם ברחמיו לחזור לירושלים, שמא לא יוכלו לעמוד באקלימה לפי שכבר הרגילו עצמן באקלימן של ארצות אחרות, לכן השכין בעיר הקודש כל האקלימים שבעולם כדי שיהיה כל אחד ואחד מישראל מוצא כאן את אקלימו, אקלים מקומו הקודם, שהורגל בו".

פגישה אחרונה עם ש"י עגנון

ביום כ"ט שבט תש"ל באתי אל בית-החולים בגדרה, שבו אושפז ש"י עגנון. נשבה רוח סגרירית וצלף צליפותיו מטר טורדני. היתה שעת ארוחה, אך הורשיתי להיכנס לחדר-האוכל הכללי.

פגשתי אצל השולחן, כשהוא יושב על כיסא-גלגלים. בחדר עמד חום ההסקה החשמלית. עגנון הניע בקושי יד שמאל תוך נגיעה כלשהי בשולי מעילי. נרמזתי איפוא שעלי לפשוט אותו. ישבתי סמוך אליו ואמרתי: באתי להביא לך איחוליהם הטובים של חבריך בוועד המרכזי של אגודת הסופרים. עגנון הסתכל בי ועשה לעברי נענוע-ראש כאומר תודה.

בינתיים ניגשה האחות ושאלה אם אני רוצה ומוכן להאכיל את הסופר. עניתי כי מצווה זו אינני רוצה ליטול לעצמי וכי היא ודאי תיטיב לעשות זאת ממני. חייכה האחות ומילאה תפקידה. עגנון אכל מן המוגש במתינות, בלא תיאבון ובהותירו את מנת הלפתן, סילקה האחות את המגש. אני הורדתי את מפית הניילון מעל צווארו. הבחנתי אז, שידו הימנית חבושה ואינו מסוגל להשתמש בה. ידימין שהעלתה בכתב את מיטב יצירותיו.

המשכתי לשבת עמו, עם מי שנהג תמיד לשוחח שיחת חכמים, במצב של שתיקה ובינינו רק שיחת עיניים. מה שנמנע ממנו להביע בלשונו נתהבהב במבטיו הרכים, הלחלחים. לבסוף עשה מאמץ להשמיע משהו והתחיל מלמלם למלום לא מובן.

הורגשה אווירה מעיקה, מכאיבה. בעיניו נקוו טיפי דמעות ונאנח בחשאי. רגע בטרם צאתי מלפניו מישש את כף ידי בלטיפה חלושה, חרישית, אות-שלום ופרידה.

גם אשתו אסתרליין, המשכילה והמצוינת, העזר כנגדו, אושפזה באחת הקומות של בית-החולים בגדרה, כשהיא נתונה בטשטוש ואינה מבחינה במתרחש סביבה. למרות אכסונם במוסד רפואי משותף, היו בבחינת נעלמים זה מזה.

ראיתי את עגנון הנערץ ברפיפותו, רחוק ומעל לפרס נובל, שהוענק לו בפומבי עולמי רב. שבועיים אחרי פגישה זו נאסף אל ארץ דומה —

איריס בר-ניר כהן

חבלי כביסה

"תראה", אני מגלגלת אליך
"תראי", אתה מושך ומגלגל אלי בחזרה.

כביסה רועדת בקר הירושלמי
גלגלים מסתובבים חורקים,
חלודים ממאמץ השנים ומגשש
אף פעם לא יוכלו להגיע.

השנים שפינינו מתוחות כמו חבלי כביסה
על מרפסת ישנה בעיר שהיתה קדושה בשבילנו.
הנה מעיל כל החרפים שנשמת בלעדי,
זוג תחתוני תחרה שלבשתי לכבוד אחרים,
גם גרבים תלויות שם, חלצות רכות, כפפות.